

Voedselsysteem

moet op zijn kop

Tekst: Norbert van der Werff

Foto: Verenigde Naties, Flickr

- ▶▶▶ **De speciale VN-rapporteur voor het recht op voeding Olivier De Schutter heeft vijf maatregelen gedefinieerd om de voedingsproblemen in de wereld aan te pakken. Vooral werk aan de winkel voor het bedrijfsleven, meent hij.**

Malnutritie is een wereldwijd probleem dat zich op verschillende manieren manifesteert: als een gebrek aan energie, als een tekort aan micronutriënten en als een teveel aan calorieën. De verschillende varianten van ondervoeding moeten tegelijk worden aangepakt omdat ze zijn verweven. De Schutter schrijft in zijn rapport over een 'triple challenge'.

De eerste uitdaging is om agrifoodsystemen om te vormen. Ze zijn nu gericht op een zo hoog mogelijke productie en dat moet een

duurzame productie worden, die in de behoefte kan voorzien. De tweede uitdaging is het bestrijden van de 'verborgen honger' en de derde het tegengaan van overgewicht en obesitas. Het roer moet om.

Productie bevorderen

Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw betekende voedselzekerheid vergroting van de voedselproductie tegen een zo laag mogelijke prijs. De productie werd verhoogd door veredeling, gebruik van veel kunst-

mest, mechanisatie en in landen die het zich konden veroorloven subsidies. Daarbij was er geen aandacht voor de impact op het milieu en ook niet voor de inkomens voor de boeren. Hoewel de prijs van voeding gedaald is, heeft nog steeds één op de zeven aardbewoners honger. "De armsten zijn nog steeds te arm om zich waardig te kunnen voeden, doordat het landbouwsysteem niet zo ontworpen is dat de meest kwetsbare en gemarginaliseerde groepen zich kunnen onderhouden."

De productie van sommige gewassen werd bevorderd, zoals soja en bepaalde graansoorten, maar dat gold niet voor peulvruchten en groente en fruit. Al met al werd de energiedichtheid van het dieet vanaf de jaren zestig wereldwijd hoger en werd de voeding rijker aan suiker, zout en verzadigde vetten. Veel gewassen die rijk zijn aan

Alle vormen malnutritie aanpakken

voedingsvezels, werden vervangen door producten die in de industrie veel verwerkingen ondergingen. Volgens de rapporteur werd het aantal bewerkingen in de industrie nog eens vergroot door de lage prijzen van grondstoffen. "Omdat de prijzen van basisgewassen zo sterk in prijs daalden, reageerde de agrifood-industrie door 'waarde toe te voegen' en de voedingsmiddelen zwaar te verwerken, wat leidde tot voeding met veel verzadigde vetten, transvetzuren, zout en suikers. In combinatie met de verstedelijking en grotere arbeidsparticipatie van vrouwen versnelde dat de expansie van processed food, zowel op de thuismarkt als op buitenlandse markten waar exportproducten gedumpt werden." Terwijl ontwikkelingslanden geraffineerde granen importeerden, werden producten met een hoge kwaliteit, als tropisch fruit en groenten, geëxporteerd naar de rijke landen, wat ook daar leidde tot verarming van het dieet. De verwerkte producten spelen een rol bij de 'verborgen honger', een tekort aan vitamines en mineralen. Bovendien zijn in landen met een hoger gemiddeld inkomen gezonde producten zoals groenten en fruit duurder dan producten die veel suiker en vetten bevatten. "Dit is misschien niet de reden voor de toename van overgewicht en obesitas in de afgelopen jaren, maar het is zeker één van de factoren verantwoordelijk voor de huidige situatie", aldus De Schutter.

Obesitas

Meer dan een miljard mensen op de wereld hebben overgewicht (BMI van 25 of hoger) en minstens 300 miljoen mensen hebben obesitas (BMI van 30 of hoger). Jaarlijks komen wereldwijd 2,8 miljoen mensen te overlijden aan de gevolgen van overgewicht en obesitas. Volgens De Schutter woont 65 procent van de bevolking in een land waar meer mensen overlijden door overgewicht dan door ondergewicht. De verwachting is dat tegen 2030 5,1 miljoen

mensen per jaar sterven aan obesitas en andere ziekten die niet door infecties worden veroorzaakt, zoals hart- en vaatziekten en diabetes. Nu is dat 3,8 miljoen mensen per jaar. Overgewicht en obesitas zijn al lang geen uitsluitend westerse ziekten meer. Ze komen ook voor in landen als China en India naar verwachting gaat het aantal mensen dat te zwaar is ook daar verder toenemen.

Overgewicht is volgens De Schutter niet uitsluitend een kwestie van verkeerde keuzes van de consument die te weinig beweegt en te veel zout, suikers en vetten eet. "Het is het probleem van een systeem. We hebben een obesogene omgeving gecreëerd en voedingsystemen ontwikkeld die gezonde keuzes eerder bemoeilijken dan vergemakkelijken."

Maatregelen

De Schutter pleit voor een integrale aanpak van ondervoeding. Hij ziet een grote rol weggelegd voor de nationale overheden. Die moeten een strategie ontwikkelen om een goed eetpatroon en voldoende lichaamsbeweging te bevorderen. Hij pleit voor een belasting op ongezonde producten om een gezond eetpatroon te stimuleren, zoals onlangs gebeurd is in Denemarken, Finland, Frankrijk en Hongarije. De rapporteur denkt daarbij aan frisdrank en producten met veel verzadigde vetten, transvet, zout en suiker. De opbrengsten van de accijns kunnen worden gebruikt

voor subsidies om gezonde producten betaalbaarder te maken. Bovendien moet de marketing van ongezonde producten die is gericht op kinderen, aan banden worden gelegd.

Een andere maatregel is het vergroten van de toegang tot gezonde voeding. Dat begint volgens de rapporteur bij het dichterbij elkaar brengen van de lokale boer en de consument in de stad. "Kortere supply chains kunnen de toegang tot markten verbeteren, evenals het inkomen van de boer. Dat geldt zowel voor lagelonenlanden als voor landen met hoge inkomens." Kortere supply chains bevorderen bovendien de diversiteit van de productie. Lokaal geteelde gewassen hoeven dan immers niet te concurreren met commodities op de wereldmarkt. Bovendien moet het systeem van landbouwsubsidies herzien worden. Ook voor de voedingsmiddelenindustrie ziet De Schutter een taak weggelegd. Die moet minder producten maken die veel ongezonde vetzuren, zout en suiker bevatten en transvet uitbannen. Ze moeten meer gezonde producten maken. <<<

Olivier De Schutter:
"Overgewicht is het probleem van een systeem."

Recht op voeding

De Schutter benadert het voedselprobleem vanuit het perspectief van het recht. Hij stelt dat mensen niet alleen het recht hebben op voldoende voeding, maar ook op een gebalanceerd en voedzaam dieet.

